

**Okruhy ke SZZ pro studenty bakalářského studia
dvouoboru SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA
prezenční forma studia**

(platné pro studenty přijaté ke studiu v akademickém roce 2017/2018 a později)

Studenti skládají ústní státní závěrečnou zkoušku z disciplín, jež tvoří základ oboru:

- 1) OBHAJOBA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE**
- 2) SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA (23 OTÁZEK)**
- 3) PEDAGOGIKA (16 OTÁZEK)**
- 4) APLIKOVANÁ PSYCHOLOGIE (20 OTÁZEK)**

1) OBHAJOBA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Vypracováním bakalářské práce má student prokázat schopnost samostatně využívat teoretické a metodologické poznatky získané během studia a aplikovat je při řešení konkrétního problému nebo objasňování daného jevu v oboru sociální pedagogiky. Bakalářskou práci je možno pojmout jako teoretickou nebo výzkumnou, v odůvodněných případech též jako metodickou s výzkumnou evaluací navrhovaného metodického postupu (programu atd.). V teoretické práci student prokazuje, že prostudoval dostupnou literaturu k danému tématu, je schopen problematiku analyzovat, jasně vyložit a obohatit o další teoretické závěry. Ve výzkumné práci shromáždí student, vedle poznatků získaných studiem literatury, také empirické údaje dosažené vlastním výzkumem, které správně utřídí, analyzuje, syntetizuje a interpretuje.

Při obhajobě BP se student zaměří ve své prezentaci především na:

- Přesnou formulaci problému a cíle BP
- Obsahové zdůvodnění, východiska BP (filozofie, paradigma), též zdůvodnění řešené problematiky v rámci studovaného oboru
- Objekt, smysl a cíl výzkumu (formulace hypotéz, předpokladů atd.)
- Odůvodnění a obhajoba zvolených metod zpracování BP a výzkumu
- Analýza a interpretace získaných dat nebo údajů
- Reakce na připomínky vedoucího a oponenta
- Shrnutí a hlavní přínos celé BP
- Samostatné představení a obhajoba BP trvá cca 10 minut, následuje zodpovězení dotazů členů komise a diskuse.

2) SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA

Systém okruhů k SZZ je vytvořen tak, aby pokryl všechny klíčové oblasti sociální pedagogiky. Předpokladem pro úspěšné složení SZZ jsou nejen teoretické znalosti, ale i praktické dovednosti studentů. Ke každé otázce si studenti podle zadání připraví praktické ukázky (kasuistiky, reflexe ze svých pedagogických deníků, portfolia, analýzy zpracovaných studií, excerpta ze studia primární a sekundární literatury, výchovné a metodické postupy apod.). Komise (zkoušející) posuzuje, jak je student schopen propojit teoretické znalosti a praktické zkušenosti (příklady). Posuzuje se adekvátnost příkladů, pochopení problematiky, vhodnost metodických postupů apod.

1. Sociální pedagogika jako vědecká disciplína, její interdisciplinární charakter a spolupráce s jinými disciplínami. Sociální pedagogika a sociální práce, definování obou disciplín a jejich vzájemného vztahu. Sociální pedagogika a pedagogika volného času, sociální patologie, andragogika, gerontagogika, multikulturní výchova, filozofie a sociologie, uveďte vzájemné souvislosti.
2. Příklady metod a forem sociální pedagogiky, provázanost s oblastmi pedagogiky volného času, možnosti pedagogické práce v oblasti mimoškolní výchovy a pedagogiky volného času. Osobnost sociálního pedagoga a jeho osobnostní rozvoj. Cílové skupiny sociální pedagogiky a možnosti sociálně pedagogické práce s těmito skupinami (děti, dospívající, dospělí, specifika sociálně znevýhodněných skupin, aktivizace seniorských skupin, menšiny, migrující cizinci, Romové). Axiologická dimenze v práci sociálního pedagoga. Hodnotová výchova jako součást aktivizace jedince. (Uveďte příklady výchovy k hodnotám)
3. Vliv prostředí na rozvoj jedince, typologie prostředí, rozdělení prostředí (dělení podle prostoru, povahy činnosti, charakteru, teritoria a působících podnětů). Rozved'te pojem pedagogizace prostředí v souvislosti s historií sociální pedagogiky (Bosco, Pestalozzi aj.). Charakterizujte negativní vlivy prostředí, ohrožení prostředím a rizikové faktory. Sociální skupiny, definice malých sociálních skupin (primární, sekundární, formální, neformální, vlastní, cizí, referenční a členská). Stav sociálního vykořenění. Význam vrstevnických skupin v kontextu sociální pedagogiky.
4. Sociální pedagogika v Evropě a ve světě, komparace sociální pedagogiky (Polsko, Německo, Slovensko, Velká Británie, USA). Globální rozvojové vzdělávání ve vztahu k sociální pedagogice. Přijetí spoluzodpovědnosti za rozvoj světa. Souvislost mezi vlastním životem a rozvojem společnosti. Výchova ke kritickému myšlení v kontextu sociální pedagogiky. Kritická reflexe mediálních sdělení k sociálním tématům (migrace, menšiny, sociální znevýhodnění). Základy kritické argumentace.
5. Sociální pedagogika v kontextu inkluzivního a rozvojového vzdělávání. Projekty zaměřené na aktivizaci sociálně znevýhodněných skupin v prostředí (uveďte příklady z praxe). Uplatnění sociálního pedagoga na trhu práce, jeho působení v nejrůznějších oblastech pedagogiky, sociální pedagogiky, sociální práce aj. Profesiogram sociálního pedagoga.
6. Moderní společnost a nacionalismus. Nacionalismus v Evropě jako úspěšné sociální pouto. Pozitiva a negativa nacionalismu. Gellnerovy 4. evropské zóny. Problematika střední Evropy (3. zóna). Nacionalismus a změny po 2. světové válce. Vznik variant evropského sociálního státu a jeho současná krize. Příčiny ústupu nacionalismu v 2. polovině 20. století. *Na základě historických znalostí si student/ka připraví jeden vlastní příklad dopadu nacionalismu na situaci v ČR od konce 19. století do konce 90. let 20. století.* (E. Gellner, J. Keller, M. Hroch).
7. Jaké jsou nástroje poznávání světa? Filozofie vědy a epistemologie. Co je to metodologie? Jak se liší sociálně vědní zkoumání (poznávání světa) od zkoumání světa přírodního? Pojmové vymezení: metodologie, strategie výzkumu, metoda (angl. methodology), metodika a technika. Paradigma vědeckého zkoumání (T. Kuhn). Předmět výzkumu a předmět oboru sociální pedagogiky, jev,

- fenomén, cíle a produkty výzkumu. Teorie popisné, explanační a deskripční. Vědecká práce jako vytváření poznatků a jako cesta k objevům (metoda tradice, autority, apriori, vědy).
8. Kvalitativní a kvantitativní paradigma – strategie poznávání. Odlišnosti ve filozofii - pozitivismus x fenomenologie, hermeneutika; odlišnosti v cílech a smyslu výzkumu; odlišnosti ve výzkumných metodách a technikách; odlišnost ve volbě výzkumného souboru; odlišnosti v myšlenkových strategiích a postupech.
 9. Principy kvalitativního výzkumu. Proč zkoumáme kvalitativně? Lidé a příběhy, narativní modus poznávání světa, druhých a sebe samotného. Narativita a prožívání, omezenost jazykového kódu. Příběh jako interpretace životní zkušenosti, příběhy a jejich hodnota. Úrovně prožitků, jejich fixace a analýza. Výzkumné strategie, jejich principy a vhodnost ve vztahu k výzkumnému jevu (fenoménu). Případová studie, etnografický výzkum, biografický výzkum, fenomenologická strategie, zakotvená teorie, akční výzkum, obhajující a kritický výzkum atd. *(Student/ka si zvolí jednu ze strategií a detailně ji popíše, u ostatních vysvětlí podstatu přístupu.)*
 10. Metody sběru a získávání dat (údajů). Druhy rozhovorů (míra strukturovanosti rozhovorů, narativní, neformální a fenomenologický rozhovor). Ohnisková skupina a skupinový rozhovor, relativizace vhodnosti metody ve vztahu k předmětu zkoumání. Pozorování (míra strukturovanosti, zúčastněné a nezúčastněné pozorování, standardizované a nestandardizované pozorování). Analýza dokumentů a výtvorů lidské činnosti, možnosti uplatnění projektivních technik pro sběr dat (problematika jejich analýzy, odlišnost jejich využití v diagnostice). Princip projektivních metod (spodobnění, tvary neurčitého významu, historie), verbální a grafické metody, manipulace s objekty a jejich třídění, obsahová analýza, sémantické metody. Metody měření sociálních vztahů.
 11. Vybrané metody analýzy kvalitativních dat. Hermeneutická, fenomenologická, rámcová, obsahová, diskursivní analýza, analýza prostřednictvím zakotvené teorie (otevřené kódování, axiální kódování, selektivní kódování). Principy jednotlivých přístupů, kódování, induktivní postupy, vytváření kategorií a témat, koncipování teorie a závěrů výzkumných šetření. *(Student/ka si zvolí dvě metody analýzy dat a detailně ji vysvětlí. Jedna z nich může být využita ve výzkumné části BP. U ostatních analýz vysvětlí základní podstatu a principy.)*
 12. Principy kvantitativního výzkumu. Základní odlišnosti od kvalitativní strategie, filozofie, principy. Konstrukce hypotéz a jejich testování. Problémy a hypotézy, obecnost a specifčnost problémů a hypotéz (možnosti problémů a hypotéz, hodnoty a definice). Typy proměnných (stupnice měření, nominální, ordinální, metrická a poměrová), pořizování výběru a náhodnost, princip znáhodňování (pojmy a konstrukty, konstitutivní a operacionální definice konstruktů a proměnných, závisle a nezávisle proměnné, aktivní a určené proměnné, intervenující proměnná).
 13. Pedagogika ve volném čase a zážitková pedagogika. (Definice, předmět, funkce, principy a metody výchovy a učení ve volném čase.) Osobnost pedagoga ve volném čase. Aktivity a činnost ve volném čase obsahová náplň, klasifikace, význam, metody a formy práce. Typologie volnočasových aktivit ve vztahu k věku, pohlaví, vzdělání, lokalitě a dalších proměnných. Rodina a výchova dětní ve volném čase.
 14. Vznik a význam organizované činnosti ve volném čase v 19. – 20. stol. (YMCA, YWCA, Sokol, Junák, Pionýr, Česká táborská unie, Liga lesní moudrosti atd.) Kritické zhodnocení vývoje po roce 1948. Přehled sdružení a organizací pečujících o výchovu ve volném čase ve vybraných evropských zemích.
 15. Definice her a jejich atributy, výchovný význam her. Analýza výchovných principů, her, pojetí výchovy, hodnot a ideálů ve vztahu k dnešní mládeži. Výchovný systém E. T. Setona, A. B.

Svojsíka, Jaroslava Foglara a jejich pojetí hry v mimoškolních organizacích a celkové zhodnocení jejich pedagogického přínosu.

16. K. Hahn a pedagogika zážitku. Zážitek, prožitek a zkušenost. Zdroje zážitkové pedagogiky. Emoční prožívání z hlediska ontogeneze, subjektivní a objektivní nebezpečí při výchově zážitkem. Význam zážitku pro výchovu ve volném čase. Autentické učení, teorie optimálního prožívání (Czikszentmihalyi), teorie rozmanitých inteligencí (Gardner), David A. Kolb - teorie zkušenostního učení, model ALACT (Fred A. J. Korthagen), komfortní zóna (Luckner a Nadler), teorie osobnosti - K. Lewina.
17. Hry jako prostředek a předpoklad pro tvořivý život. Jak tvořit a obměňovat hry. Typologie her (seznamovací, aktivizační, strategické, sociální, environmentální a ekologické, globální, simulační, zpětnovazební, aj.). Hry rozvíjející myšlenkové operace a učení, především divergentní či laterální myšlení. Tzv. hry dlouhodobé (např. celotáborové a celoroční) při práci se stálými kolektivy. Práce s literárními předlohami a jejich přeměna v motivační kostru her. Příprava metodiky her na volnočasovou akci.
18. Základní principy práce se skupinou (dynamika, koheze, parakomunikace, úvodní motivace klientů, přenos, metody komunikace, ukončení, flow efekt a zóna komfortu, pravidla). Outdoorové programy, cíle programů (teamspirit events, teambuilding, management training, leadership training a další). Typy programů a jejich dramaturgie (icebreakers, dynamics, strategické hry, komunikační techniky, lanové překážky, kreativní aktivita apod.
19. Příprava a vedení akcí ve volném čase. Dělení volnočasových akcí (dle délky, způsobu realizace, atd.). Zajišťování akce v různých oblastech: výchovné, personální, hospodářsko-ekonomické, zdravotní, technické apod., právní předpisy, zákony, vyhlášky a normy při práci s dětmi a mládeží a při pořádání rozličných akcí. Bezpečnostní předpisy, Hygienické směrnice, Lesní zákon atd.
20. Multikulturní výchova, její význam a poslání, základní pojmy multikulturní výchovy (stručně charakterizujte vybrané pojmy; rasismus, xenofobie, předsudek, holocaust, antisemitismus, kulturní šok, migrace, gender, inkluze). Rozved'te problematiku předsudků a stereotypů v konkrétních příkladech z praxe. Dejte do kontextu multikulturní výchovu a sociální pedagogiku. Představte národnostní menšiny žijící na území ČR, uveďte stručný historický kontext a aktuální situaci.
21. Fenomén migrace: historie a současnost ve světovém kontextu a u nás. Mezinárodní migrace: příčiny, formy/typy mezinárodní migrace, cílové skupiny migrantů. Základní rysy českého azylového systému. Výchova k toleranci a proti rasismu jako nezbytná součást pomáhajících profesí.
22. Romové, historie a současnost, řešení romské otázky v oblasti pedagogické práce, soužití v rámci majoritní skupiny. Romové a multikulturní výchova, vzdělávací programy zaměřené na integraci romského obyvatelstva a jejich naplňování v rámci společnosti. Pojem diskriminace směrem k sociálně znevýhodněným skupinám (*v kterých oblastech mohou být tyto skupiny diskriminovány a jaké to může mít důsledky pro jedince a společnost*).
23. Náboženská nesnášenlivost, antisemitismus, extremismus - stručně a výstižně charakterizujte současnou situaci v ČR a evropských státech z hlediska náboženského extremismu, náboženské nesnášenlivosti, antisemitismu a islamofobie. Stručně začleňte do historického kontextu. Jakým způsobem může v těchto situacích vypomoci sociální pedagogika? Nastiňte možná řešení.

Literatura:

Základní literatura z oblasti SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA – obecná část

- BAKOŠOVÁ, Z. *Sociální pedagogika. Vybrané problémy*. Bratislava: FF UK, 1994.
- BENEŠ, M. *Úvod do andragogiky*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-381-4.
- BERGER, P. I.; LUCKMAN, T. *Sociální konstrukce reality*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. 214 s. ISBN 80-85959-46-1.
- BERTRAND, Y. *Soudobé teorie vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. 2448 s. ISBN 80-7178216-5.
- BERGER, P. L. *Pozvání do sociologie. Humanistická perspektiva*. Barrister & Principal, 2003.
- BUDIL, I. T. *Mýtus, jazyk a kulturní antropologie*. 4. vyd. Praha: Triton, 2003.
- ERIKSEN, T. H. *Sociální a kulturní antropologie. Příbuzenství, národní příslušnost, rituál*. Praha: Portál, 2008.
- GELLNER, E. *Nacionalismus*. Brno: CDK, 2003.
- GULOVÁ, Lenka. *Analýza prostředí rozvíjející se společnosti jako východisko pedagogické intervence. ANGOLA 2008–2012*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012. 194 s. ISBN 978-80-210-6092-0.
- HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Praha: Panorama 1989.
- HOPF, A. *Sociální pedagogika pro učitele*. 1. vyd. Praha: UKP PdF, 2001. 181 s. ISBN 80-7290-053-6.
- *Dětská práva*. Dokument OSN. Praha, PŮ JAK 1991.
- KELLER, J. *Úvod do sociologie*. 5. vyd. Praha: Slon, 2011.
- KRATOCHVÍL, S. *Skupinová psychoterapie v praxi*. Praha: Galén, 1995. ISBN 80-85824-20-5.
- KRATOCHVÍL, S. *Základy psychoterapie*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-657-8.
- KRAUS, B.; POLÁČKOVÁ, V. *Člověk - prostředí, výchova. K otázkám sociální pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Paido, 2002. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.
- KUHN, T. S. *Struktura vědeckých revolucí*. Praha: OIKOYMENH, 1997. 206 s. ISBN 80-86005-54-2.
- MAŇÁK, J. a kol. *Kapitoly z metodologie pedagogiky*. Brno: MU, 1994.
- MAREŠ, J., KŘIVOHLAVÝ, J. *Komunikace ve škole*. Brno: MU, 1995. ISBN 80-210-1070-3.
- MRHAČ, J. *Řízení výchovy a vzdělávání*. Ostrava: OU, 1997. ISBN 80-7042-115-0.
- MUŽÍK, J. *Andragogická didaktika*. Praha: Codex Bohemia, 1998. ISBN 80-85963-52-3.
- PARRY, J., CARRINGTON, G. *Čelíme šikanování*. Praha: IPP, 1995.
- POPPER, K. R. *Logika vědeckého zkoumání*. 1. vyd. Praha: Oikoymenh, 1997. s. 617. ISBN 80-86005-45-3.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-170-3.
- PŘADKA, M.; KNOTOVÁ, D. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. ISBN 80-210-1946-8.
- SINGULE, F. *Současné pedagogické směry a jejich psychologické souvislosti*. Praha: SPN, 1992.
- *Sociální a kulturní antropologie*. Sociologický ústav AV ČR. Praha: Sociologické nakl. Slon, 2000. ISBN 80-85850-29-X.
- *Sociologické pojmosloví*. Sociologický ústav AV ČR. Praha: Sociologické nakl. Slon, 2000. ISBN 80-85850-03-6.
- STRAUSS, A.; CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. 1. vyd. Brno: Sdružení podané ruce, 1999. 196 s. ISBN 80-85834-60-X.
- VODÁKOVÁ, A.; VODÁKOVÁ, O.; SOUKUP, V. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: SLON a AV ČR, 2000. s. 175, ISBN 80-85850-29-X.

Základní literatura z oblasti PEDAGOGIKY VOLNÉHO ČASU

- MILLAROVÁ, S. *Psychologie hry*. Praha: Panorama, 1978. 353 s.
- NĚMEC, J. *Od prožívání k požitkářství*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-006-9.
- NĚMEC, J. a kol. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a volného času*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3.

- PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999. (a pozdější vydání). ISBN 80-7178-295-5.
- PŘADKA, M. a kol.: *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Brno: MU, 1998. ISBN 80-210-1946-8.
- PŘADKA, M. *Kapitoly z dějin sociální pedagogiky*. Brno: MU, 1998.
- VÁŽANSKÝ, M., SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. ISBN 80-901737-9-9.
- Virtuální studovna katedry sociální pedagogiky PdF MU [online] <http://www.ped.muni.cz/wsocedu/>
- Informační centrum pro dětskou rekreaci [online] <http://www.borovice.cz/>
- Informační systém mládeže [online] <http://www.adam.cz/>
- Informačních server pro příznivce prožitkových sportů [online] <http://www.outdoor.cz/>
- Server prvního lanového centra v ČR [online] <http://www.lanovecentrum.cz/>

Základní literatura z oblasti METODOLOGIE SOCIÁLNÍ a PEDAGOGICKÉ

- PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 1998. 270 s. ISBN 80-7184-569-8.
- STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert 1999. ISBN 80-85834-60-X.
- POPPER, K., R. *Logika vědeckého bádání*. Praha: OIKOYMENH 1997. ISBN 80-86005-45-3.
- KERLINGER, FRED, N. *Základy výzkumu chování: pedagogický a psychologický výzkum*.
- MORGAN, D. L. *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu*. 1. vyd. Brno: PÚAV, 2001. 99 s. ISBN 80-85834-77-4.
- *Foundations of behavioral research (Orig.)*. 1. vyd. Praha: Academia, 1972. 705 s.
- LEVY, DAVID, J.: *Realismus. Pojednání o interpretaci a společenské realitě*. Brno: Proglas, 1993. 189 s.
- GOULD, STEPHEN, J.: *Jak neměřit člověka*. (Pojednává o výzkumu a jejich důsledcích v sociální realitě). Praha: Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7106-168-9.
- HENDL, J.: *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-549-3.

Doplňující literatura:

- GAVORA, P. *Výzkumné metody v pedagogice: příručka pro studenty, učitele a výzkumné pracovníky*. Brno: Paido, 1996. 130 s. ISBN 80-85931-15.
- GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6.
- CHRÁSKA, M. *Základy výzkumu v pedagogice*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1998. 257 s. Obsahuje bibliografii. ISBN 80-7067-798-8.

Základní literatura z oblasti MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

- PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova*. 1. vyd. Praha: ISV, 2001. 211 s. ISBN 80-85866-72-2.
- ŠÍŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, 203. s. ISBN 80-7178-285-8.
- ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak*. Praha: Portál, 1998. 1. vyd. 144 s. ISBN 80-7178-250-5.

3) PEDAGOGIKA

1. Pedagogika a její místo mezi vědami, struktura pedagogiky jako oboru, členění pedagogických disciplín, znaky, pojmy, institucionální základna.
2. Charakteristika cíle jako základní pedagogické kategorie. Bloomova taxonomie (struktura, smysl, revize, příklad). Kritéria správného definování výukového cíle.
3. Didaktické kategorie v činnosti vybraných pedagogů: prostředky (např. (Melanchton, Freinet, Fröbel), principy (Komenský, Rousseau, Makarenko), metody (scholastika, Herbart, Příhoda), organizační formy výuky (Sókratés, Bakule, Neill).
4. Charakteristika doby a výchovy v antice (starověké Řecko, Řím): postavení mužů, žen a dětí, athénská společnost a sociální vyloučení, kalokagathia a její historická podoba, Platón a mýtus o jeskyni, stoicismus a jeho učení, idea rovnosti lidí.
5. Charakteristika doby a výchovy ve středověku: význam vzdělanosti a kultury v raně středověké Evropě, volný čas ve středověku (svátky, hry, požitky těla), vzdělanost a vyloučení, církevní řády a vzdělání, scholastika (Abélard, Akvinský), vznik a podstata univerzit.
6. Charakteristika novověku a vzniku moderního vzdělání: situace v Evropě v 1. polovině 17. století v rámci vzniku centralizované správy moderních států. Reforma lidové kultury (působení katolických a protestantských kněží na lidové vrstvy, hermeneutika, humanismus).
7. Filosofické a pedagogické myšlenky a pansofické snahy Jana Ámose Komenského.
8. Osvícenství a jeho vliv na výchovu a vzdělání: Rousseau jako kritik doby, Locke, encyklopedisté (Diderot), filantropisté (Basedow) a moderní paradigma ve vzdělávání, charakteristika činnosti tzv. Společností.
9. Charakteristika moderny a vznik školské soustavy moderních států: povinná školní docházka, první státní systémy všeobecného školství, Herbart a herbartismus.
10. Činnost sociálních utopistů v 19. století (R. Owen), edukační působení J. H. Pestalozziho, F. Fröbela, L. N. Tolstého.
11. Vznik a vývoj alternativních směrů v pedagogice: waldorfská pedagogika, pedagogika Montessori, Daltonský plán.
12. Charakteristika Příhodovy jednotné vnitřně diferencované školy. Dílo V. Příhody, spor o pojetí československé pedagogiky po r. 1918 (filosofická pedagogika versus experimentální pedagogika).
13. Pedagogika v současné době: pozdní moderna, tekutá a informační společnost, masifikace terciárního vzdělání, prolínání tradiční a alternativní pedagogiky, antiautoritativní pedagogika (A. S. Neill), antipedagogika H. von Schoenebecka a postmoderní situace.
14. Trendy v současné pedagogice (cíle, vize, reformy kurikula). Kooperativní výuka (Kasíková), zkušenostně reflektivní učení (Kolb, Korthagen), autentické učení, pedagogika zážitku (Hahn, Jirásek), intuitivní pedagogika (Ahlbom, škola Solvik).
15. Inkluzivní vzdělávání v ČR. Vzdělávání a sociální spravedlnost: Socioekonomické prostředí a vliv na sociální inkluzi, teorie determinovanosti kognitivních schopností (Jensen, Berstein, Bloom, Bourdieu), rovný přístup ke vzdělání, konstrukt sociálně znevýhodněný žák.

16. Kurikulum (definice, institucionální základna, trendy). Charakteristika a vize rámcového vzdělávacího programu (klíčové kompetence, průřezová témata, očekávané výstupy).

Literatura:

Povinná literatura (student musí během SZZ prokázat velmi dobrou znalost následujících textů)

- CIPRO, M. Galerie světových pedagogů: encyklopedie. Prameny výchovy. Praha: M. Cipro, 2002.
- KALHOUS, Z., OBST, O. Školní didaktika. Praha: Portál, 2009.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2007. (dostupné na http://www.vuppraha.cz/wpcontent/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf)
- PRŮCHA, J. Moderní pedagogika. Praha: Portál, 2017.

Doporučená literatura k výběrovému studiu k SZZ:

- BERTRAND, Y. Soudobé teorie vzdělávání. Praha: Portál, 1998.
- BREZINKA, W. *Východiska pro poznání výchovy*. Brno: L. Marek, 2001.
- FLOSS, P. Poselství J. A. Komenského současné Evropě. Brno: Soliton, 2005.
- GELLNER, E. *Nacionalismus*. Brno: CDK, 2003.
- IM HOF, U. Evropa a osvětlení. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001.
- KASPER, T. & KASPEROVÁ, D. Dějiny pedagogiky. Praha: Grada, 2008.
- KOMENSKÝ, J. A. Didaktika analytická. Brno: Tvořivá škola, 2004.
- KORTHAGEN, F. A. J. Jak spojit praxi s teorií: didaktika realistického vzdělávání učitelů. Brno: Paido, 2011.
- LIESSMANN, K.P. Teorie nevzdělanosti: omyly společnosti vědění. Praha: Academia, 2008.
- NEHYBA, J. Reflexe v procesu učení: desetkrát stejně a přece jinak---. Brno: Masarykova univerzita, 2014.
- RÖHNER, R. a H. WENKE. Daltonské vyučování: stále živá inspirace. Brno: Paido, 2003.
- SCHOENEBECK, H. Škola s přívětivou tváří: skutečnost a představa: Schule mit menschlichen Antlitz : Realität und Vision (Orig.). Vyd. 1. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2001.
- STROUHAL, M. Teorie výchovy: k vybraným problémům a perspektivám jedné pedagogické disciplíny. Praha: Grada, 2013.
- TRETERA, I. (2006). Nástin dějin evropského myšlení: od Thaléta k Rousseauovi. Praha: Paseka.
- VÁŇOVÁ, R. (1995). Československé školství ve 30. letech: (Příhodovská reforma). Praha: Pedagogická fakulta UK.

4) APLIKOVANÁ PSYCHOLOGIE

1. Hlavní psychologické disciplíny a vztah psychologie k jiným vědám, zejména k filozofii, pedagogice, sociologii, biologickým vědám a medicíně. Příklady využití psychologie v těchto oblastech. Využití psychologie v sociální pedagogice.
2. Základní psychologické koncepce: hlubinná psychologie, tvarová psychologie, behaviorismus, fyziologie vyšší nervové činnosti, humanistická psychologie, transpersonální psychologie a jejich současné hodnocení.
3. Poznávací (kognitivní) procesy. Čítí, vnímání, představivost, fantazie, obrazotvornost. Kategorie asociace. Asociační zákony. Kognitivní styly. Kognitivní psychologie.
4. Myšlení a řeč. Názorné a nenázorné v kognitivních procesech. Myšlenkové operace. Konvergentní a divergentní myšlení. Kognitivní styl. Poruchy poznávacích procesů.
5. Psychologie řeči. Řeč a jazyk. Poruchy řeči z psychologického hlediska. Afázie. Kultura řečového projevu.
6. Psychologie paměti. Fáze, druhy a typy paměti. Paměť a učení. Dlouhodobá a krátkodobá paměť. Aktivní paměť. Zapamatování a zapominání. Trénink paměti. Poruchy paměti.
7. Pozornost a vědomí, jejich vymezení v psychologii. Vlastnosti pozornosti. Úmyslná a neúmyslná pozornost. Stupně vědomí. Poruchy vědomí a pozornosti.
8. Kategorie osobnosti v psychologii. Některé teoretické koncepce osobnosti. Struktura osobnosti. Vlastnosti osobnosti. Typologie osobnosti.
9. Emoce, chápání emocí a citů v psychologii. Psychofyziologie emocí. Klasifikace emocí. Afekt a nálada. Poruchy emocionality. Kultivace emocí. Emoční x inteligenční kvocient.
10. Motivace. Aktivační faktory osobnosti (zájmy, potřeby, hodnoty, ideály). Motivy a jejich klasifikace. Pojem incentive. Aspirace a aspirační úroveň.
11. Schopnosti. Klasifikace schopností. Vlohy a schopnosti. Nadání, talent. Inteligence - porovnání několika vybraných teorií inteligence (např. Spearman, Gardner, Stenberg). Měření inteligence. Poruchy schopností. Mentální retardace.
12. Temperament a charakter. Používání těchto pojmů v psychologii. Klasifikace temperamentu. Vývoj charakteru. Charakterové vlastnosti. Vůle a rozhodování. Kultivace temperamentu, charakteru a vůle.
13. Kategorie vývoje v psychologii. Předmět ontogenetické psychologie. Zákony vývoje. Biologické a sociální ve vývoji člověka. Periodizace psychického vývoje dle vybraných autorů (např. Freud, Erickson, Piaget, Kohlberg).
14. Období novorozence, kojence a batolete z hlediska psychologie. Deprivace a subdeprivace. Psychologické charakteristiky předškolního věku. Dětská hra a kresba. Školní zralost.
15. Psychologické otázky období mladšího školního věku a pubescence. Psychologie morálního vývoje. Diagnostika psychického vývoje.

16. Psychologie adolescence, rané dospělosti a dospělosti. Profesionální orientace. Psychologické otázky sexuality a její vývoj. Vývojové úkoly dospělosti v pojetí různých autorů (např. srovnání Piaget x Havighurst).
17. Vývojový cyklus rodiny. Psychologie a psychohygienu rodiny. Konstelace členů rodinné struktury. Typologie rodin. Diagnostika rodiny. Rodiny funkční x dysfunkční.
18. Psychologie stáří a stárnutí. Stárnutí a psychické funkce. Aktivní stáří. Normální a patologické stárnutí. Vývojové úkoly seniorského věku. Sociálně-psychologické problémy stárnutí. Psychologické aspekty smrti a umírání.
19. Předmět zájmu interkulturní psychologie. Dimenzionální přístup k ke zkoumání rozdílů mezi kulturami – jeho přednosti a omezení. Srovnání vybraných pojetí (např. Shaloma Schwartz, Geerta Hofstedeho atd.).
20. Interkulturní specifika kognitivních schopností. Vliv sociálních faktorů na vnímání. Kognitivní styly a jejich souvislost s kulturou. Kulturní determinanty myšlení a inteligence. Rozdíly v IQ ve světě. Flynnův efekt.

Literatura:

- ATKINSONOVÁ, R. L. ad. (2012). *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*. Praha: Portál.
- ČENĚK, J., SMOLÍK, J. (2016). *Interkulturní psychologie. Vybrané kapitoly*. Praha: Grada.
- DENGLEROVÁ, D. (2015). *Testování kognitivních schopností u dětí v kulturně rozmanité společnosti*. Brno: MUNI Press.
- DRAPELA, V. (20017). *Přehled teorií osobnosti*. Praha: Portál.
- EYSENCK, Michael W. a Mark T. KEANE (2008). *Kognitivní psychologie*. Praha: Portál.
- HAMILTON, I. S. (1999). *Psychologie stárnutí* Praha: Portál.
- LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ (2006). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada.
- MACEK, Petr (2003). *Adolescence*. Praha: Portál.
- NAKONEČNÝ, M. (2013). *Lexikon psychologie*. Praha: Vodnář.
- NAKONEČNÝ, M. (2016). *Obecná psychologie*. Praha: Triton.
- ŘÍČAN, Pavel (2004). *Cesta životem*. Praha: Portál.
- STERNBERG, R. J. (2002). *Kognitivní psychologie*. Praha: Portál